

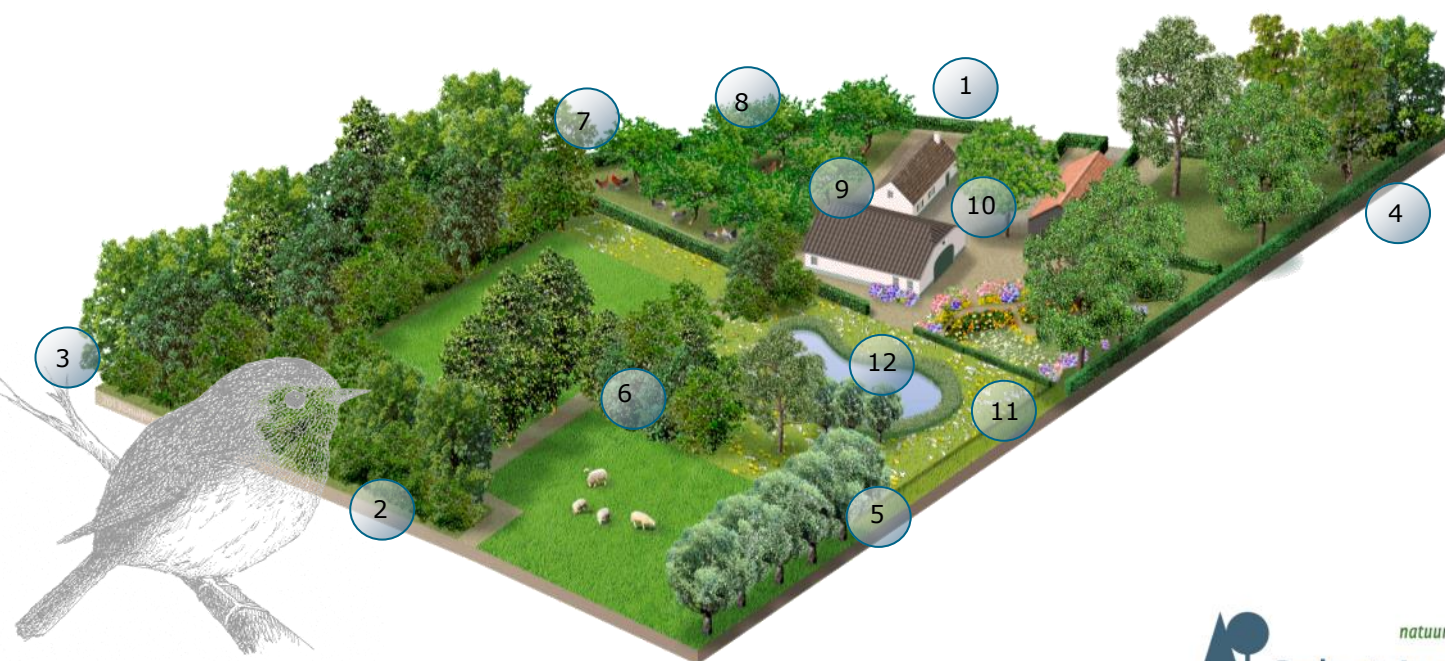
Aan de slag als particulier Landschappelijke inpassing van het erf

Wilt u natuur dichtbij huis? Ja, dan kunt u van alles doen om de natuur als buur te krijgen. In een kleine tuin kunt u door het planten van een vlinderstruik en het hangen van nestkastjes of een klein insectenhotel al iets doen. Een groter perceel biedt nog veel meer mogelijkheden.

U kunt er een vogelbosje of een boomgaardje aanplanten, een kikkerpoel aanleggen of u kunt in de schuur een nestkast ophangen voor de mysterieuze kerkuil. Het zijn zomaar wat mogelijkheden. Het is wel altijd belangrijk om u te laten inspireren door streekeigen elementen.

Dit infoblad behandelt de mogelijkheden om uw erf goed in het landschap te laten inpassen. Het infoblad 'Aan de slag als particulier, soorten op het erf' gaat in op het soortenbeheer.

1. beukenhaag
2. houtsingel
3. elzensingel
4. bomenrij
5. knotbomenrij
6. vogelbosje
7. struweelhaag
8. Hoogstamfruitboomgaard
9. leibomen
10. notenboom
11. bloemenweitje
12. poel

1) De Beukenhaag

De beukenhaag is de favoriete haag van veel mensen. Maar er zijn ook hagen van meidoorn, haagbeuk, liguster en veldesdoorn. Een haag markeert grenzen op het erf. Ze omzomen de siertuin en vormen een prachtige omzoming van een boomgaardje.

Beukenhaag om weilandje

Wie profiteren: Kleine vogels zoals mussen vertoeven er graag in. Ze zijn er veilig voor roofvogels en hagen zijn ook favoriet bij de meikever.

Waar mogelijk: Op en rond het erf als markering tussen de verschillende onderdelen van het erf. Heeft u echter veel ruimte, dan kunt u ook kiezen voor een geschoren haag met daartussen bomen.

2) Houtsingel

Een houtsingel is meer dan leverancier van kachelhout. De dichte structuur biedt bescherming aan verschillende kleine zoogdieren en zangvogels en in warme perioden zoekt het vee de schaduw van houtsingels op.

Af en toe een hap van de bladeren van de struiken is ook goed voor hun gezondheid.

Wie profiteren: Vaak is een houtsingel enkele meters

breed. Omdat ze regelmatig (bijvoorbeeld eens per vijftien jaar) worden afgezet, ontstaat een dichte structuur. Kleine vogels zoals heggenmus, winterkoning en zwartkop broeden er graag. Ook voor kleine zoogdieren zoals wezel en hermelijn biedt een houtsingel schuilgelegenheid.

Waar mogelijk: Eigenlijk overal in het halfopen landschap. Op vochtige plaatsen met weinig ruimte kunt u beter kiezen voor een elzensingel.

3) Elzensingel

Elzen zijn bijzondere bomen. Niet speciaal omdat ze mooi zijn. Nee, aan hun wortelknolletjes zitten bacteriën die stikstof vastleggen. De omgeving rondom elzen wordt daarmee automatisch bemest.

Wie profiteren: 's Winters zijn elzen populair bij sijsjes. Rondom water gebruiken houtpantserjuffers elzen als rustplaats. Kleine zoogdieren als wezel en hermelijn gebruiken die dichte structuren als schuilgelegenheid.

Waar mogelijk: Elzen zijn heel geschikt op plaatsen met een vochtige tot natte bodem. Vaak worden elzen in één rij geplant. Elzensingels zijn dus extra geschikt op plaatsen met weinig ruimte.

4) Bomenrij

Een beetje rij bomen overleeft een generatie. Daarmee vertellen bomen unieke verhalen over je eigen geschiedenis.

Wie profiteren: Hangt van de boomsoort en omgeving af, maar dat er geproefteerd wordt, staat vast. Op een zomereik kunnen honderden verschillende dieren zitten. Van bontgekleurde vuurwants tot broedende boompieper, van sluipwesp tot staartmees. Bomenrijen worden vaak gebruikt als oriëntatiemiddel door vlermuizen.

Waar mogelijk: Als het past in het landschap, dus vrijwel altijd in het coulissenlandschap. Zorg wel voor streekeigen boomsoorten die passen bij de omgeving.

5) Knotbomenrij

Knotwilgen passen perfect in het landschap van Brabant. Ze herinneren aan het oud gebruik en bieden ondertussen ruimte aan allerlei vogels.

Wie profiteren: In de dichte takstructuur van knotwilgen broeden mezen en vleermuizen gebruiken het als slaapplek. Als de 'stoof' (verdikking bovenaan) een beetje begint in te rotten, biedt ie plaats aan steenuilen.

Waar mogelijk: Op vochtige tot natte plaatsen, veelal langs sloten. Behalve wilgen zijn er verschillende andere bomen die geknot kunnen worden, zoals es, zwarte els (nat), zomereik en haagbeuk (droog).

6) Vogelbosje

Een bosje van mei- of sleedoorn kleurt in het voorjaar prachtig wit en vraagt nauwelijks ruimte en onderhoud. Kleine zangvogels maar wat blij met extra beschutting van de takken en zijn doorns.

Wie profiteren: Door hun dichte structuur zijn vogelbosjes een veilige haven voor kleine zangvogeltjes. Rovers zoals de sperwer kunnen hier lastig een aanval voorbereiden. Profiterende vogeltjes zijn bijvoorbeeld groenlingen, grasmussen of misschien zelfs een braamsluiper. Naast vogels profiteren ook kleine zoogdieren zoals wezel en hermelijn. Zelfs sperwers zijn uiteindelijk beter af met vogelbosjes, want zonder vogelbosje was er überhaupt veel minder om op te jagen.

Waar mogelijk: Eigenlijk overal in het halfopen landschap. Afhankelijk van de bodem is de ene soort geschikter dan de andere. De meest gebruikte soorten zijn meidoorn, sleedoorn en diverse inheemse rozensoorten.

7) Struweelhaag

Een struweelhaag zit vol verrassend leven. Vogels, vlinders, vleermuizen, u kunt zich geen mooiere schutting wensen.

Wie profiteren: Afhankelijk van de struiksoorten komen er allerlei dieren op af. Onder hen in elk geval vlinders zoals het bruin zandooogje en atalanta.

Waar mogelijk: Eigenlijk overal in het halfopen landschap. Afhankelijk van de bodem is de ene soort geschikter dan de andere. De meest gebruikte soorten voor een doornige struweelhaag zijn meidoorn, sleedoorn en diverse inheemse rozensoorten. Ook een struikenhaag met andere niet-doornige struiksoorten zoals vuilboom (beste bijenplant), hazelaar en lijsterbes is mogelijk.

sleedoornbessen

8) Hoogstamboomgaard

Ooit kwam al het fruit van hoogstamboomgaarden. Maar met de komst van laagstam verdween ook deze vorm van cultuurhistorie. U kunt de geschiedenis laten herleven op uw erf. Dat levert een mooi landschappelijk plaatje en u krijgt een mooie graasplek voor uw vee.

Wie profiteren: Dat hangt van de variatie in de omgeving af. Vooral vlinders en broedvogels houden van fruitboomgaarden. Dat zijn algemene vogels, zoals winterkoning en putter, maar ook zeldzame zoals braamsluiper en grauwe vliegenvanger. Ook vlinders met spannende namen, zoals gehakkelde aurelia en landkaartje, komen in boomgaarden voor.

Waar mogelijk: Hoogstamboomgaarden passen overal bij woningen en boerderijen. In het rivierengebied passen ze daarnaast ook op dijken en hoger gelegen stroomruggen. Voor iedere grondsoort bestaat een geschikt ras.

Meer weten: [De hoogstamboomgaard natuurlijk!](#)

9) Leibomen

Lei-lindes zijn compacte bomen die horen bij een klassieke boerderij. Vroeger werden ze geplant om voor verkoe-ling in huis te zorgen.

Wie profiteren: Bijen en hommels zijn gek op lindes. Ook zorgen ze voor een betere bodem, maar dat effect is op een erf minimaal.

Waar mogelijk: Vooral bij boerderijen in Brabant werden vroeger veel lindes geplant. Ze horen thuis op net iets rijkere zandbodems. Uiteraard alleen planten als u ze ook kunt (laten) snoeien.

Leilinde's

10) Notenboom

Natuurlijk zorgen notenbomen voor noten. Maar – veel belangrijker – ze houden muggen weg.

Wie profiteren: Notenbomen horen thuis bij het cultuur-historische landschap. Er zijn ongetwijfeld vogels die profiteren, maar de Okkernoot – zoals de algemeenste notenboom officieel heet – is door mensen naar Nederland ge-

bracht. Hij komt hier van nature niet voor en daardoor zijn maar weinig Nederlandse soorten aan de boom aangepast. En muggen hebben zelfs een hekel aan noten.

Waar mogelijk: Vooral bij boerderijen in Brabant werd vroeger vaak een notenboom geplant. Ze kunnen overal bij bebouwing worden aangeplant. Ze vragen wel iets rijkere zandbodems.

11) Bloemenweitje

Bloemenweitjes staan, oneerbiedig gezegd, vol met onkruid. Daar zitten dan wel de prachtigste bloemen tussen.

Voor wie: Vlinders en allerlei insecten houden van bloemenweitjes. Bruine zandoogjes bijvoorbeeld, of koevinkjes. Of wat dacht u van de blinde bij, die wel kan zien, maar niet kan steken. En dan de schitterende bloemen zelf zoals muskuskaasjeskruid (rijkere grond) en zandblauwtje (schrале grond).

Waar mogelijk: Op enigszins zonnige plaatsen, droog of nat.

12) Poel

Een poel zorgt voor leven. Het is een thuis voor felgekleurde libellen en salamanders, maar ook een plaats om zelf tot rust te komen.

Wie profiteren: Elke poel is een wereld van onderwaterleven op zich. U maakt kans op gewone dieren als bruine- en groene kikkers én op tot de verbeelding sprekende- zoals de alpenwatersalamander. Tegelijkertijd trekt een poel bijzondere insecten aan. Ooit gehoord van de geelgerande watertor? Een echte roofkever, die alleen onder water leeft. Of wat dacht u van een platbuiklibel? Muggen leggen hun eitjes ook in poelen, maar door de veelvoud aan andere roofinsecten is de kans op overlast klein. Kleine hoekjes waar water blijft staan zijn veel vervelender.

Waar mogelijk: Op vochtige tot natte plaatsen in de nabijheid van bosjes en houtsingels. Bij het biologisch evenwicht van een poel horen namelijk ook kikkers en salamanders en die zitten voor een groot deel van het jaar verscholen op het land.

Het nut ging voor de sier

Het leuke boekje over erven bij boerderijen in Brabant "Het nut ging voor de sier" geschreven door George Dirven en Stan Elings is al weer geruime tijd uitverkocht. Daarom is er bij Picture Publishers in samenwerking met de Stichting de Brabantse Boerderij voor boerderij, erf, land en erfgoed [Sdbb] een uitgebreider werk over boerenerven en landschappen uitgegeven. Het is weer geschreven door George Dirven met als titel 'Traditionele boerenlandschappen, boerenerven en landbouwhuisdieren in Noord-Brabant'. Dit maal ook met de beschrijving van een aantal soorten landbouwhuisdieren. ISBN 97890787818

Van het boekje 'het nut ging voor de sier' is een samenvatting in presentatievorm gemaakt. [Klik hier](#) voor de pdf.

Informatie over boerenerven:

www.debrabantseboerderij.nl/

Advies en subsidiemogelijkheden (verwijst naar de website van Brabants Landschap)

www.brabantslandschap.nl/ons-werk/advies-en-subsidie/

Foto's: Brabants Landschap (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: Egbert Koopmans, ['s-Hertogenbosch](#)

Datum: 1 januari 2016

Colofon

Coördinatiepunt Landschapsbeheer

Postbus 80
5076 ZH Haaren
Coördinatiepunt Landschapsbeheer
T 0411 - 66 40 10
Algemeen
T 0411 - 62 27 75
info@brabantslandschap.nl
www.brabantslandschap.nl